

Levensgemeenschap - liedesgemeenschap

Havenkerk Sassenheim

22 augustus 2021

Lezing: Efeziërs 5:21-6:9

Geliefde gemeente,

Een paar jaar geleden waren wij, op de terugreis van Eefje, ooit hier in Sassenheim geboren, - zij woonde toen met haar gezin in Frankfurt - ter kerke in de Dom van Aken. Wij sliepen in een hotel in het centrum van Aken, vlak om de hoek. Soms is een historische kerk prachtig om die als toerist te bezoeken, maar soms is die nog mooier als je er ook een zondagdienst in meemaakt. We hadden een dienstdoende emerituspastoor, en hij verstond de kunst, zeker voor katholieke begrippen, een prachtige preek in ons midden neer te leggen. Het ging over de verheerlijking van Jezus op de berg, de evangelielezing van die zondag. Prima toegepast in vakantietijd. Soms wens je zo snel mogelijk weer naar huis te kunnen gaan, naar het gewone leven, iedereen weer aan het werk en naar school, zat van al het kindergekrijs en dicht op elkaars lip. Maar soms is vakantie en die andere omgeving wel degelijk de tijd die je zou willen vasthouden. Laten we hier tenten opzetten en hier voor eeuwig blijven kamperen, zei Petrus niet zoiets?

Nu wordt er met name in de Rooms-katholieke eredienst vrij nadrukkelijk vast gehouden aan het lezen van de Bijbel volgens een bepaald schema. Dat is traditie. In de praktijk is de kerk veelal een conserverende organisatie geworden. Dat is ook niet zo vreemd. Het gaat er om heilige dingen, en om de trage vragen van het leven. Het gaat over leven en dood, goed en kwaad, heil en onheil, tijd en eeuwigheid.

Hoe dan ook: de trage traditie schreef voor dat er in de Dom van Aken op die zondag ook werd voorgelezen uit Efeziërs 5 vanaf vers 21 tot aan vers 33. Het hoge mysterie van een huwelijk tussen man en vrouw en van het tot één lichaam

worden, en ik betrek dat ook nog op Christus en de kerk, zegt Paulus erbij. Maar het gaat natuurlijk ook om het christelijke leven: mannen moeten hun vrouw liefhebben en vrouwen moeten voor hun man ontzag hebben. Zo'n tekst. Dat is raar, als je dat zo voor het eerst hoort: dat loopt helemaal niet parallel. Mannen: liefhebben versus vrouwen: ontzag hebben. 'Vrezen' staat er zelfs letterlijk, *fobein* in het Grieks. Nu ken ik wel vrouwen die en mannenfobie hebben, maar of dat nu de strekking is?

Welnu, in die hele kerkdienst in Aken werd er met geen woord meer gerept over die schriftlezing. Ook niet de minste zinspeling in een gebed of iets dergelijks. Totaal dood gezwezen.

Dat weerspiegelt, denk ik, het ongemak binnen ons leven van vandaag dat er bestaat rond zo'n tekst. En dat gaat dan in hoofdstuk 6 van de brief aan de Efeziërs ook nog even verder over de verhouding vaders en kinderen en meester-eigenaars en slaven.

Ik ben voor u, voor jullie, hier in de Havenkerk natuurlijk niet gebonden aan zo'n leesrooster. Zo'n traditie hebben jullie niet. Dus ik had ook een heel andere bijbeltekst kunnen kiezen om te laten klinken en om over te spreken. Als je wat langer mee gaat, heb je als dominee ook wel een soort zintuig, een soort marketing-intuïtie, ontwikkeld, dat je weet wat voor soort preek in welke gemeente een beetje goed zal vallen en wat misschien wat meer zal schuren.

Maar je daardoor laten leiden, zeker als je niet de eigen pastor in een gemeenschap bent, is te makkelijk, lijkt me. Ik weet niet in concreto wat er speelt in jullie levens, behalve wat er in het algemeen speelt in de soorten mensen die ik meen voor me te zien zitten. Dus ik kan geen keuzes maken op pastorale gronden.

Zo'n hele zomer, met elke zondag een andere gemeente. Van Asperen en Sliedrecht tot Bloemendaal. Dus ik houd me ook aan een leesrooster. En koos deze zomer voor acht keer een stukje uit de brief van Paulus aan de Efeze. Ik vat dat op als

een soort geestelijk programma van Hogerhand. Laten we het dus ook maar zo zien als leiding, dat op deze zondag in deze kerk deze tekst moet klinken.

Het is een tekst waarop onze geloofstraditie mede is gebouwd, niet zomaar een tekst uit die de traditie 'van iemand', maar een tekst die in de christelijke Heilige Schrift staat, het basisboek voor het christelijk geloof, de canon, leidraad voor de kerk. Dus we hebben ons er toe te verhouden en anders herinneren anderen er ons wel aan, dat dit toch wel degelijk in ons heilige boek staat.

Je zou het misschien niet zeggen, maar wat Paulus de apostel in deze huistafel doet, is in zijn situatie volstrekt vooruitstrevend en vernieuwend. De kerk was sowieso in alle opzichten in de opstartfase een vernieuwende beweging. Zowel in de richting van de Joodse achtergrond vanwaaruit de Kerk voortkomt, als in de richting van de niet Joodse samenleving waarin de Kerk geworteld raakte. Paulus heeft heel wat robbertjes moeten vechten om het evangelische programma van levensvernieuwing, waartoe de komst en het werk van Jezus de aanzet gaf en waartoe het ook uitnodigt en oproept keer op keer te verdedigen tegen inkapseling door heidens-religieuze of farizees-Joodse patronen.

Nu kun je als hedendaagse moderne west-europeaan natuurlijk vragen: waar blijkt dat vooruitstrevende dan uit? Als ik het zo aanhoor, hoor ik vooral patriarchale verhoudingen binnen het zogenaamde christelijke huishouden dat Paulus beschrijft: de man, vader en meester is de spil, en aan de vrouwen, kinderen en slaven wordt toch vooral onderdanigheid en gehoorzaamheid gevraagd. Dat klinkt eerlijk gezegd eerder conservatief en ouderwets, zeker in een tijd dat er ook steeds meer mensen zijn die zich noch man noch vrouw wensen te voelen.

Je hebt gelijk. De passages waarin de apostel het christelijke huiselijke omgaan met elkaar bespreekt, weerspiegelen helemaal de patriarchale verhoudingen van zijn tijd. Zowel in het midden-oosten als in het westen van het Romeinse Rijk waren toen zo de verhoudingen. Een familie werd geregeerd

door een *pater familias*. Vrije, bemiddelde mannen waren dominant. Zij regeerden het leven. Een heel kleine minderheid eigenlijk. En dat is heel lang zo gebleven, ook in ons deel van de wereld, tot ver in de 20e eeuw, ondanks de komst van het christendom in Europa. Het liet zich na het groot worden als religieuze beweging ook inkapselen in de bestaande maatschappelijke structuren, inclusief het onmondig maken van jongeren en vrouwen en het in stand houden van slavernij. Maar de aanzetten waren anders.

Want kijk wat er gebeurt in de Efezebrief. Dit stuk van vanmorgen komt niet zomaar uit de lucht vallen, maar is het uitvloeisel van wat Paulus eerder allemaal schreef. Hij startte met het initiatief van God. Gods liefde en barmhartigheid die ons verre vooraf gaan, voornemens van voor de grondlegging van de wereld, noemt Paulus het, zijn vertaald in de komst van Jezus Christus. En in de komst van Jezus laat God zien, hoe genade werkt: iedereen, zonder onderscheid, komt op dezelfde manier voor God te staan. Er zijn geen privileges die gelden, maar ook geen barrières. Je hebt allemaal te leven van Gods genade en vergeving, van Gods barmhartigheid. Jezus is gestorven aan het kruis voor alle soorten mensen, dus in de kerk als gemeenschap van mensen die samen van die genade en van dat offer leven, is er geen onderscheid. Niet tussen mensen met een Joodse achtergrond en een niet-Joodse achtergrond. Dat was in Efeze nog best een ding dat speelde. Maar ook niet tussen mannen en vrouwen, ouderen en jongeren, vrijen en slaven. Het is één kudde, en één meester, en jullie zijn allemaal broeders en zusters van elkaar. En vervolgens laat Paulus in zijn brief steeds concreter zien hoe deze werkelijkheid van het geloof leidt tot levensvernieuwing.

Ook jij als christen gaat snappen wat liefde en barmhartigheid, vergevingsgezindheid en dienstbaarheid betekenen en gaat die toepassen in je leven. Jullie geheel anders, want jullie hebben Christus leren kennen. Jullie zijn uit de duisternis van een zelfzuchtig leven losgemaakt. En zeker, dat gaat dat op, als jullie met elkaar omgaan in de kerk, in de onderlinge gemeenschap van gelovigen. Maar, en nu wordt het nog

concreter: dat gaat ook op in de primaire levensverbanden waar jullie leven: thuis en in de maatschappij.

En het bijzondere is nu, dat inderdaad niet de onderliggende partijen worden aangezet tot opstand of revolutie, maar dat de centrale figuur wordt aangesproken om daadwerkelijk christelijk leiderschap te tonen, door zijn dominantie af te leggen en door zelf dienaar te worden: mannen hebt uw vrouwen lief zoals Christus de gemeente heeft liefgehad en zich voor haar heeft prijsgegeven. Vaders, maak uw kinderen niet verbitterd, maar voed ze op zoals de Heer het wil, en ik vul dan aan: dat is in liefde en met aandacht. En: heren, meesters, behandel uw slaven door het goede te doen, en besef dat zij voor God op hetzelfde niveau staan als jullie, dat er bij God geen onderscheid is.

Nu kun je natuurlijk zeggen: dat zijn toch nogal open deuren? Dat je goed met je partner, kinderen en personeel moet omgaan. Zeker, maar voor de gemiddelde Efeziër is dit bijzonder, niks geen legitimering van hardvochtigheid of superioriteit, maar ook de primaire levensgemeenschap wordt opgewaardeerd tot een christelijke liefdesgemeenschap. Waar de één de ander uitnemender acht dan zichzelf, of waar, zoals boven het gehele stuk van vandaag staat: je elkaar onderdanig bent uit eerbied voor Christus. Met zijn dienend leiderschap als voorbeeld. En dat ook in het gewone alledaagse leven dus, achter de voordeur, in de slaapkamer, op de werkvloer.

Vanuit de grondtoon van het Evangelie is het logisch dat wij vandaag de lijn doortrekken naar gelijkwaardigheid en dat we gestopt zijn met zaken als slavernij en discriminatie, althans op papier. Maar hoe taai is dat niet: toch altijd wel weer iemand die de kop op wil steken als dominante of superieure partij. Of iets in ons zelf dat dat graag wil. Dus het is voor ons ook nog best een prachtig geschenk dat het zo kan en mag: jullie zijn allemaal zonder onderscheid broeders en zusters, een soort familie, van elkaar, maar ook een opgave, en soms een aanvechting. Hoe we onze kerk, maar ook onze gezinnen en samenwerkingsverbanden – in de goede zin van het woord –

kunnen laten regeren door de liefde. Zelfs als het gaat om maatschappelijke en zakelijke verbanden. Ook dan mag je van een christen iets extra's verwachten.

En natuurlijk, wij hebben veelal te maken met gemengde situaties, niet alleen in de samenleving, maar ook best vaak in onze families of gezinnen. Met mensen die zich wel en die zich niet door het Evangelie willen laten leiden, of die het nog weer anders beleven of uitwerken dan wij zouden doen. We vinden individuele vrijheid, zeker als het om zaken die je persoonlijke identiteit raken heel belangrijk, zeker in Nederland. Niemand moet zich hoeven te onderwerpen aan groepsdruk of familiedwang. Terecht lijkt me, al schieten we in het individualisme ook wel door. Maar hoe doe je dat nu onder zulke gesternte: één levens- en liefdesgemeenschap zijn, zonder dat wegen per se hoeven te scheiden?

Dat is best extra moeilijk. Je kunt je er soms eenzaam door voelen als je als gelovige in de minderheid bent. Dat je het gevoel hebt de enige te zijn die het anders zou willen, dan het pragmatische en opportunistische gedrag dat je om je heen denkt te zien. Maar ja, ga jij maar eens in je eentje het anders doen, als de rest of een belangrijke ander in je leven dat niet ziet zitten of het niet op kan brengen?

Of omgekeerd: die éne die zich als de 'afvallige' of als 'de andere' voelt, ook eenzaam en subtiel of openlijk soms buitengesloten. Hoe blijven we werkelijk open, gastvrij en inclusief, maar ook vrijlatend?

Het is dan ook niet voor niks dat ons stuk naadloos overloopt in het slotakkoord van de Efezebrief. Hoofdstuk 6 vers 10: zoek je kracht in de Heer, en in de kracht van zijn macht. En je merkt dat Paulus dan gelooft in de zachte kracht van de overtuiging, de geweldloze communicatie en de christelijke dienstbaarheid. Niet in opstand en revolutie enerzijds, maar dus ook niet in afdwingen en opleggen anderzijds, maar in presentie en volharding. Blijf nu maar op je post, en blijf nu maar doen wat Jezus je voordeed, de macht van de liefde zal uiteindelijk groter zijn dan de macht van de overheersing. Trek de wapenrusting

van God aan om stand te houden in geloof, hoop en liefde, zo gaat Paulus dan verder. En waar bestaat die 'wapenrusting' uit? Uit de waarheid als gordel, de gerechtigheid als borstpantser, het evangelie van de vrede als schoeisel, het geloof als schild, de verlossing als helm, Gods beloften en geboden als zwaard. En laat u bij het bidden leiden door de Geest, zegt hij tenslotte.

Waarheid, gerechtigheid, vrede, geloof, verlossing, Woord, Geest en gebed: het is een gelovig, spiritueel en praktisch leven dat niet ten onder zal gaan, maar dat uitstraling zal hebben, en gezegend zal worden door God, op zijn manier, op zijn tijd. In elke gemeenschap waar jij je in beweegt.

De apostel besluit zijn brief met deze wens: vrede zij met de broeders en zusters, èn liefde èn geloof, van God de Vader en van Jezus Christus de Heer. Genade en onvergankelijkheid zij met allen die onze Heer Jezus Christus liefhebben (Efeziërs 6:23-24)

Amen

Zingen: Gezang 793: 1 en 3 ('Bron van liefde, licht en leven')